

**РІВЕНЬ ТЕОРЕТИЧНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ГОТОВНОСТІ КАДРІВ
ДО ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ РОБОТИ****Олег РОМАНЧИШИН***Львівський державний університет фізичної культури*

Анотація. Визначити структурно-компонентний склад готовності кадрів до фізкультурно-оздоровчої роботи. Установлено, що процес підготовки кадрів до фізкультурно-оздоровчої роботи у виші повинен бути зорієнтованим на комплексне формування позитивної мотивації, фахових знань, навичок, умінь, взаємопов'язаних із фізичною підготовленістю, фізичною працездатністю та здоров'ям. Установлено середній рівень готовності кадрів до фізкультурно-оздоровчої роботи. З'ясовано відносно добре засвоєні розділи підготовленості кадрів із фізкультурно-оздоровчої роботи. Накреслено шляхи вдосконалення підготовки кадрів до фізкультурно-оздоровчої роботи.

Ключові слова: кадри, готовність, фізкультурно-оздоровча робота.

**УРОВЕНЬ ТЕОРЕТИЧЕСКОЙ
И ПРАКТИЧЕСКОЙ ГОТОВНОСТИ
КАДРОВ К ФИЗКУЛЬТУРНО-
ОЗДОРОВИТЕЛЬНОЙ РАБОТЕ****Олег РОМАНЧИШИН***Львовский государственный университет
физической культуры*

Аннотация. Цель – определить структурно-компонентный состав готовности кадров к физкультурно-оздоровительной работе. Установлено, что процесс подготовки кадров к физкультурно-оздоровительной работе в вузе должен быть ориентирован на комплексное формирование положительной мотивации, профессиональных знаний, навыков, учений, взаимосвязанных с физической подготовленностью, физической работоспособностью и здоровьем. Установлен средний уровень готовности кадров к физкультурно-оздоровительной работе. Выяснено относительно хорошо усвоенные разделы подготовленности кадров к физкультурно-оздоровительной работе. Намечены пути совершенствования подготовки кадров к физкультурно-оздоровительной работе.

Ключевые слова: кадры, готовность, физкультурно-оздоровительная работа.

**THEORETICAL AND PRACTICAL LEVEL
OF STAFF PREPAREDNESS
FOR SPORTS
AND RECREATIONAL ACTIVITY****Oleg ROMANCHYSHYN***Lviv State University of Physical Culture*

Abstract. Identify structural component composition readiness training to sports and recreation activities. The process of training to sports and recreation activities in the university should be focused on the complex formation of positive motivation, expertise, skills, and abilities related with physical fitness, physical performance and health. Found the average level of readiness training to sports and recreation activities. It was found relatively well-learned sections fitness training with sports and recreation activities. Scheduled ways to improve training to sports and recreation activities.

Key words: personnel, readiness, physical education and health work.

Фізкультурно-оздоровчу роботу фахівці розглядають як один із основних напрямків упровадження фізичної культури в освітнє середовище, спрямований на підтримання та зміцнення здоров'я дітей, пропаганду здорового способу життя, та здійснюють урахуванням стану їхнього здоров'я, рівня фізичного та психічного розвитку [5, 10]. Фізичне виховання школярів і дошкільнят є справою не тільки вчителів фізичної культури та інструкторів із фізичного виховання, а й усього педагогічного колективу.

Проте, на жаль, рівень підготовленості майбутніх педагогів, зокрема вчителів початкової школи й вихователів дошкільних установ, до організації фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи з дітьми не відповідає сучасним вимогам. Система професійної підготовки кадрів у вищих навчальних закладах, на думку фахівців, не забезпечує підготовки фахівця, спроможного вирішувати увесь комплекс завдань, які диктуються сьогоденням [1, 9, 15]. Особливо актуальними залишаються дослідження, присвячені пошуку шляхів поліпшення готовності вчителів-предметників, учителів початкової школи, а також і вихователів дошкі-

льних установ до оздоровлення засобами фізичного виховання в різноманітних організаційних формах загальноосвітніх закладів і дошкільних установ як до комплексного, інтегративного стану, що тісно поєднує теоретичну та практичну підготовку фахівців, дотримання ними самими здорового способу життя з достатнім рівнем фізичної підготовленості та здоров'я.

Мета – установити рівень готовності кадрів до фізкультурно-оздоровчої роботи.

Завдання:

1. Визначити структурно-компонентний склад готовності кадрів до фізкультурно-оздоровчої роботи.

2. Установити рівень готовності кадрів до фізкультурно-оздоровчої роботи.

Методи й організація дослідження. Застосовувалися *аналіз та узагальнення* даних спеціальної літератури, емпіричних даних. Було опрацьовано понад 150 літературних джерел.

Експертне оцінювання теоретичної та практичної підготовленості студентів проводили викладачі циклових комісій фізичного виховання педагогічних коледжів Західного регіону. Як експерти були запрошені викладачі фізичного виховання, кандидати наук. Оцінювання за 5-бальною шкалою проводилося наприкінці начального року й під час проходження педагогічної практики. У кожного студента з усіх відділень усіх років навчання оцінювалися знання, уміння й навички з фізкультурно-оздоровчої роботи, передбачені державним стандартом (освітньо-кваліфікаційними характеристиками молодших спеціалістів чотирьох спеціальностей галузевого стандарту вищої освіти). Результати фіксували у протоколах і обчислювали середні значення. Загалом ми опитали 1120 студентів трьох педагогічних коледжів (Самбірського, Львівського та Бродівського).

Результати дослідження та їх обговорення. Фахівці М.Т. Данилко, Л.О. Демінська, М.В. Карченкова, Ю.О. Коваленко, А.С. Кошолоп, Н.М. Мацкевич, А.О. Міненко, О.М. Сухоїваненко, С.С. Медведь, Л.П. Сущенко, А.Г. Черноштан, П. Шмигов одностайні в тому, що процес підготовки кадрів до фізкультурно-оздоровчої роботи у виші повинен бути зорієнтованим на комплексне формування позитивної мотивації, фахових знань, навичок, умінь, взаємопов'язаних із фізичною підготовленістю, фізичною працездатністю та здоров'ям [2, 3, 4, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18 та ін.].

Порівняння цих даних із результатами наукових пошуків дозволило стверджувати, що окремі пункти не вступають у суперечність із думкою низки науковців, тоді як на необхідність цілеспрямованого формування в майбутніх педагогів нефізкультурного профілю відповідних показників здоров'я, фізичної підготовленості і фізичного розвитку вказують лише поодинокі дослідники.

У наявних наукових працях не достатньо детально й конкретно висвітлено методiku визначення рівнів готовності студентів до фізкультурно-оздоровчої роботи; не розглядаються можливості застосування індивідуально-групового підходу в удосконаленні інваріантної та варіативної частин освітньо-професійних програм підготовки майбутніх учителів спеціальностей «фізичного виховання», «трудоного навчання», «початкового навчання» та «дошкільного виховання» для послідовного формування компонентів готовності випускників різних відділень педагогічних коледжів до фізкультурно-оздоровчої роботи відповідно до вимог галузевого стандарту вищої освіти.

Тому вважаємо, що підготовку кадрів педагогічного профілю до фізкультурно-оздоровчої роботи в умовах педагогічних коледжів з урахуванням рівня розвитку окремих її компонентів (ціннісно-мотиваційних, когнітивних, функціональних показників, здоров'я та фізичної підготовленості) у представників різних спеціальностей, незважаючи на наявність значної кількості наукових і методичних робіт, розроблено недостатньо, що ускладнює практичну реалізацію наукових здобутків.

Лише поодинокі наукові дослідження стосуються підготовки кадрів нефізкультурного профілю до фізкультурно-оздоровчої роботи. Так, розроблено технологію підготовки вчителя початкової школи до роботи фізкультурно-оздоровчої діяльності і укладено педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів дошкільних установ до фізкультурно-оздоровчої роботи засобами народної фізичної культури.

Отже, теоретичний аналіз наукових досліджень свідчить, що незважаючи на наявність значної кількості психолого-педагогічних досліджень щодо пошуку складових професійної підготовленості майбутніх педагогів, проблему формування їх готовності до фізкультурно-оздоровчої роботи розроблено недостатньо, а тому вона не знайшла належного відображення у практичній діяльності навчально-виховних закладів. Відсутність необхідних наукових рекомендацій з низки питань призводить до недостатнього використання можливостей навчального процесу в системі підготовки майбутніх педагогів, не забезпечує повноцінного розвитку професійно-педагогічних якостей студентів, їхньої інтелектуальної та творчої активності.

Однією з важливих складових готовності кадрів до фізкультурно-оздоровчої роботи є **когнітивний** компонент (професійна компетентність) кількість і якість теоретичних знань, що є важливою складовою психолого-педагогічної та медико-біологічної підготовленості студентів до майбутньої діяльності, професійні вміння вчителя, які забезпечують ефективність його професійної діяльності.

Рівень теоретичної та практичної готовності студентів визначався на підставі рівня успішності з низки навчальних дисциплін, оцінок за наукову роботу і практики.

До циклу природничо-наукової підготовки належало 6 дисциплін: основи екології, анатомія людини та біомеханіка, фізіологія та фізіологічні основи фізичного виховання, основи гігієни, валеологія й методика викладання та біохімія.

Цикл професійної та практичної підготовки складався з 19-ти дисциплін. Тому, зважаючи на їх велику кількість і важливість у формуванні готовності майбутніх педагогів до фізкультурно-оздоровчої роботи, було прийнято рішення виокремити дисципліни психолого-педагогічного спрямування в окремий цикл. Сюди увійшли психологія, педагогіка, основи педагогічної майстерності та методика виховної роботи. Решта дисциплін увійшли до циклу професійної та практичної підготовки.

Уміння й навички передбачали оцінювання з наукової роботи і практик (із позакласної виховної роботи, пробних уроків та занять у школі, переддипломної педагогічної практики).

Когнітивний компонент готовності передбачав знання та уміння студентів. Як бачимо з даних табл. 1, рівень знань із циклу дисциплін природничо-наукової та професійно-практичної підготовки є однаковим у юнаків і дівчат педагогічних коледжів, тоді як у рівні теоретичної підготовленості з психолого-педагогічних дисциплін дівчата суттєво ($p < 0,001$) випереджають юнаків.

Не така однозначна картина спостерігається на жіночих і чоловічих відділеннях із психолого-педагогічної підготовленості. Так відносно найкращі знання спостерігаються у студенток на відділенні ПН ($4,3 \pm 0,05$ бала), відносно найгірші – також у дівчат на відділенні ДВ ($3,8 \pm 0,07$ бала).

Рівень теоретичної підготовленості студентів із дисциплін циклу природничо-наукової підготовки є відносно найнижчим (у середньому – нижчим від 4-х балів). При цьому найвищим рівнем підготовленості відзначаються студенти відділення ФВ ($3,8 \pm 0,09$ бала). Тому варто на решті відділень ввести нові навчальні дисципліни біомедичного напрямку.

Рівень успішності навчання зі спеціальних дисциплін був відносно найвищим, поза тим і тут лідерство за відділенням ФВ ($4,8 \pm 0,04$ бала).

Серед відносно найслабше засвоєних розділів фахової підготовки до фізкультурно-оздоровчої роботи експерти виокремили такі: *знання* результатів досліджень із проблем рухової активності дітей, негативного впливу гіподинамії на здоров'я, фізичний розвиток та формування рухової підготовленості дітей; поняття здорового способу життя, про складові «здоров'я», вплив різноманітних факторів на способи його підтримання та збереження шляхом фізичних вправ, загартування організму, дотримання правил гігієни, розпорядку дня та рухового режиму в навчальний та позанавчальний час, норм рухової активності; про функції, роль і місце планування й контролю в навчально-виховному процесі школи; об'єктивні основи та види планування; особливості психофізіологічного розвитку дитини; закономірності динаміки працездатності організму людини, сприятливих періодів фізичної підготовки (від $3,7 \pm 0,2$ бала до $3,02 \pm 0,001$ бала).

Таблиця 1

**Теоретична та практична підготовленість кадрів
до фізкультурно-оздоровчої роботи, ($X \pm m$)**

Показники	Цикли підготовки		
	психолого-педагогічної	природничо-наукової	професійної та практичної
<i>порівняння за статтю</i>			
Чол.(n=91)	3,90±0,04	3,70±0,07	4,60±0,07
Жін.(n=273)	4,20±0,06	3,70±0,05	4,60±0,05
Чол.– жін.	t=4,1***	t=0	t=0
<i>порівняння за роками навчання</i>			
2 курс (n=181)	4,05±0,07	3,77±0,07	4,60±0,07
3 курс (n=183)	4,15±0,08	3,60±0,06	4,70±0,05
4 курс (n=181)	4,10±0,08	3,67±0,07	4,50±0,08
2-3	t=0,90	t=1,82	t=1,17
3-4	t=0,39	t=0,76	t=2,17*
2-4	t=0,47	t=1,48	t=0,93
<i>порівняння за відділеннями</i>			
ФВ (n=52)	4,05±0,07	3,87±0,09	4,86±0,04
ПН (n=165)	4,32±0,05	3,69±0,03	4,64±0,04
ТН (n=92)	4,05±0,06	3,67±0,07	4,53±0,05
ДВ (n=54)	3,81±0,07	3,73±0,17	4,36±0,20
ФВ-ДВ	t=2,54*	t=0,72	t=4,5***
ТН-ДВ	t=2,63**	t=0,43	t=1,88
ТН-ПН	t=3,48***	t=0,34	t=1,73
ФВ-ПН	t=3,15***	t=1,73	t=2,24*
ДВ-ПН	t=5,90***	t=0,38	t=2,47*
ТН-ФВ	t=0,0	t=2,33*	t=3,42***

Примітки:

- 1) назви відділень ДВ – дошкільного виховання, ПН – початкового навчання, ТН – трудового навчання, ФВ – фізичного виховання;
- 2) Вірогідність розбіжностей * – $p < 0,05$; ** – $p < 0,01$; *** – $p < 0,001$.

До відносно слабко засвоєних студентами вмінь фахівці зарахували такі: надавати учням ґрунтовні знання про здоров'я і шляхи його збереження та зміцнення; навчити школярів користуватися спеціальними вправами під час виконання домашніх завдань із фізичної культури; відновити розумову працездатність учнів для запобігання перевтомі; використовувати традиційні й нетрадиційні методики оздоровчих занять; забезпечувати задовільний рівень фізичної підготовки учнів згідно з показниками рухових властивостей під час виконання контрольних вправ; проводити уроки та заняття зі спеціальними медичними групами; удосконалювати знання вчителів-предметників і вчителів початкових класів щодо проведення фізкультурно-оздоровчих заходів під час навчального дня школярів. Відносно найгірше сформованими експерти вважають такі навички студентів: планування та складання документації з фізкультурно-оздоровчої роботи; володіння методиками лікарсько-педагогічного контролю й оцінювання фізичного здоров'я учнів. Удосконалення саме цих аспектів сприятиме вдосконаленню процесу підготовки кадрів до фізкультурно-оздоровчої роботи.

Натомість студенти всіх відділень добре вміють застосовувати форми, методи, засоби навчальної роботи, не шкідливі для здоров'я учнів; складати і проводити фізкультурні паузи, фізкультхвилинки; правильно добирати фізичні та спортивні ігри, вправи, раціональні способи організації дітей на заняттях; технічно правильно виконувати основні рухи, вправи для загального розвитку і стройові вправи та доступно, чітко показувати й пояснювати їх дітям (від 5 балів – ФВ до 4,1±0,1 бала – ТН).

Теоретична та практична підготовленість студентів за 5-бальною шкалою оцінювалася $3,8 \pm 0,03$ бала. З роками навчання в коледжі в когнітивному чиннику спостерігалися позитивні зміни (з $3,31 \pm 0,02$ бала до $4,29 \pm 0,03$ бала при $p < 0,001$), що свідчить про набуття студентами ширшого кола теоретичних і методичних знань та умінь.

Висновки:

1. Виявлено, що готовність кадрів до фізкультурно-оздоровчої роботи ставить перед випускником педагогічного коледжу декілька груп професійних вимог: перша група – це вимоги до анатоμο-фізіологічних (фізичний розвиток, особливості нервових процесів і т.д.), психофізіологічних властивостей та здоров'я; друга група – вимоги до фізичної підготовленості; третя група – наявність спеціальних знань із теорії та методики навчання й виховання; знань, умінь та навичок із фізичного виховання; четверта – наявність у студента мотивації до фізичної активності та здорового способу життя. Названі функції та види підготовки можна застосовувати як критерії ефективності підготовки кадрів до фізкультурно-оздоровчої роботи.

2. Загальний рівень когнітивного компоненту готовності кадрів до фізкультурно-оздоровчої роботи оцінювався як середній ($3,8 \pm 0,03$ бала за 5-бальною шкалою). Установлено, що рівень теоретичної підготовленості з дисциплін циклу природничо-наукової підготовки був відносно найнижчим (у середньому – нижчим від 4-х балів). При цьому найвищим рівнем підготовленості відзначаються студенти відділення ФВ ($3,8 \pm 0,09$ бала). Рівень успішності навчання зі спеціальних дисциплін був відносно найвищим, поза тим і тут лідерство за відділенням ФВ ($4,8 \pm 0,04$ бала).

Для формування достатнього рівня розвитку знань, умінь та навичок (надавати учням ґрунтовні знання про здоров'я і шляхи його збереження та зміцнення засобами фізичного виховання, планування й складання документації з фізкультурно-оздоровчої роботи; володіння методиками лікарсько-педагогічного контролю й оцінювання фізичного здоров'я учнів) варто ввести нові навчальні дисципліни (і модулі), побудовані на міжпредметних зв'язках.

Список літератури

1. Безугла Л. І. Формування духовних та моральних якостей майбутніх вчителів / Л. І. Безугла // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. / за ред. С. С. Єрмакова. – Х., 2005. – № 10. – С. 3 – 6.
2. Данилко М. Т. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх вчителів фізичної культури : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / М. Т. Данилко ; Волинський держ. ун-т імені Лесі Українки. – Луцьк, 2000. – 19 с.
3. Демінська Л. О. Задачі вчителя фізичної культури в процесі формування всесторонньо розвинутої особи учня / Л. О. Демінська // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. / за ред. С. С. Єрмакова. – 2005. – № 10. – С. 78 – 80.
4. Демінська Л. О. Міжпредметні зв'язки у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 «Теорія і методика проф. освіти» / Л. О. Демінська. – Луган. нац. пед. ун-т імені Т. Шевченка. – Луганськ, 2004. – 20 с.
5. Іванова Л. І. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 «Теорія і методика проф. освіти» / Л. І. Іванова ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К. – 2007. – 22 с.
6. Карченкова М. В. Структура професійних способностей студентів факультета фізического виховання / М. В. Карченкова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. / за ред. С. С. Єрмакова. – Х., 2004. – № 18. – С. 270 – 276.
7. Коваленко Ю. О. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання дітей дошкільного віку у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.]

13.00.04 «Теорія і методика проф. освіти»/ Ю. О. Коваленко ; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2008. – 21 с.

8. *Кошолоп А. С.* Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до фізичного самовдосконалення : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / А. С. Кошолоп ; Вінниц. держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2009. – 20 с.

9. *Левінець Н. В.* Формування професійної готовності майбутніх вихователів до здійснення фізичного виховання дошкільників на засадах народних традицій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 «Теорія і методика проф. освіти» / Н. В. Левінець ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2007. – 20 с.

10. *Максимчук Б. А.* Підготовка майбутніх учителів початкових класів до організації спортивно-масової роботи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Б. А. Максимчук ; Вінницький держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2007. – С. 23.

11. *Мацкевич Н. М.* Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до роботи з фізичного виховання : автореф. дис. ... канд. наук фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення»/ Н. М. Мацкевич ; Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне, 2001. – 21 с.

12. *Міненко А. О.* Педагогічні умови формування валеологічних знань майбутніх вчителів фізичної культури / А. О. Міненко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. / за ред. С. С. Єрмакова. – Х., 2004. – № 1. – С. 34 – 41.

13. *Сухойваненко О. М.* Професійна компетентність вчителя трудового навчання як складова його фахової підготовки / Сухойваненко О. М., Медведь С. С. // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наук. моногр. / за ред. С. С. Єрмакова. – 2006. – № 12. – С. 17 – 23.

14. *Сущенко Л. П.* Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : [спец.] 13.00.04 «Теорія і методика проф. освіти» / Л. П. Сущенко ; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 2003. – 45 с.

15. *Хоменко Н.* Формування здорового способу життя в майбутніх учителів / Н. Хоменко, В. Шпак // Оптимізація процесу фізичного виховання в системі освіти : зб. наук. пр. – Т., 2003. – С. 80 – 83.

16. *Чорноштан А. Г.* Професійна підготовка майбутнього вчителя фізичного виховання на основі модульно-рейтингової технології навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 «Теорія і методика проф. освіти»/ А. Г. Чорноштан ; Луган. держ. пед. ун-т імені Тараса Шевченка. – Луганськ, 2002. – 20 с.

17. *Шмигов П.* Особливості професійно-прикладної фізичної підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів / Павло Шмигов // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наук. моногр. / за ред. С. С. Єрмакова. – Х., 2006. – № 10. – С. 142 – 145.

18. *Шмигов П.* Професійно-прикладна фізична підготовка в системі фізичного виховання педагогічних вищих навчальних закладів / Павло Шмигов // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наук. моногр. / за ред. С. С. Єрмакова. – Х., 2007. – № 5. – С. 44 – 47.